

אוסף סיפורים "תנב"
מתוך "ליקוטי שמואל"
מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ
eisikovits1@gmail.co

בין תנועת המוסר לתנועת החסידות (נטיעה של שמחה, גליון יא)

הגה"צ רבי נטע ציינווירטה ז"ל היה מספר לפעמים את הסיפור הנורא אשר מקובל כי בגלל סיפור זה החליט הגאון הקדוש רבי ישראל סלנטער זצוק"ל לפתוח את תנועת המוסר.

היתה עיירה אחת שם גרו שני חברים שגדלו יחדיו באותם תנאי מחיה שווים, שניהם היו אנשים פשוטים, ולצורך פרנסתם עסקו במלאכת הסנדלרות, ממנה התפרנסו בצמצום ובקושי, ועמלו קשות למחייתם.

שנים רבות הרגישו שני סנדלרים אלו כאחים לצרה וכחברים קרובים מאוד, כאשר אחד מחזק את רעהו, ושניהם יחד מתייעצים ונדברים בינם לבין עצמם אודות מלאכתם ועוזרים זה לזה באהבה ובמסירות.

כעבור זמן רב שפר עליו גורלו של א' מן החברים הסנדלרים, אשר החל לייצר בעצמו נעליים ופתח מפעל ובית חרושת לנעליים, ומזלו האיר לו פנים עד שהפך לעשיר ובעל נכסים מרובים.

לא ארכו השנים, והסנדלר לשעבר התחיל לשפוך כספים עבור צרכי העיירה וענייני הקהילה, ובזבז מממונו סכומים גדולים עבור העיר, עד שנהפך לאחד ממנהיגי ופרנסי העיר, ובמשך הזמן אף נמנו וגמרו למנותו כראש הקהל לנהל ולהנהיג ענייני העיירה.

כעבור זמן הגיעה בתו הבוגרת לפרקה, ועקב היותו ראש הקהל ועשיר ומנכבדי העיר, הגיעו אליו שדכני העיר, והציעו לו להשתדך עם רב העיר! ראש הקהל שהיה נרגש מאוד למשמע ההצעה המכובדת, נתן כמובן את הסכמתו תיכף ומיד, כאשר הוא מתחייב לשלם כל הוצאות החתונה והדירה וצרכי החתן והכלה, ומכאן הדרך הייתה קצרה לסגור את השידוך, כאשר כל העיר צהלה ושמחה לשמוע הבשורה המרנינה על השידוך והזיווג הנפלא של תורה וגדולה לשולחן אחד.

ההתרגשות לקראת החתונה הגדולה היו בעיצומם, כל בני העיר התכוננו בשמחה להשתתף בשמחת החתונה, רבנים ואנשים חשובים ומכובדים מעיירות הסמוכות הגיעו ובאו אף הם להשתתף בשמחת החתונה הגדולה.

בני העיר אכן שמחו והתרגשו לנוכח החתונה המתקרבת כל והולכת, 'כולם' מלבד 'אחד' מבני העיר, אשר כל יום שעבר ונתקרב מועד החתונה, צערו ויגונו גברו עליו יותר ויותר, ולא מצא מנוח לנפשו, האחד הזה היה הסנדלר האחרת, חברו לשעבר של העשיר ראש האחד הקהל הנכבד, אשר לא היה מסוגל לכבוש צערו וקנאתו בחברו שהיה יחד עמו במלאכתו שנים רבות, ולפתע דרך כוכבו ועלה מעלה עד שנהפך לראש הקהל, ולא זו בלבד אלא אף גם עוד עתיד להכניס בתו לחופה עם החתן המופלג בנו של רב העיר, זה כבר היה למעלה מכוחותיו של הסנדלר השני שלא הצליח להתגבר על רגשות הקנאה, וצערו וקנאתו גברו מיום ליום.

החליט הסנדלר לנקום את נקמתו בהגיע החתונה בחברו הסנדלר לשעבר, ולבייש אותו בפני כל קהל ועדה, ובפני המחותנים והרבנים החשובים שישתתפו בחתונה הגדולה, וכך קיווה הסנדלר להשקיט ולהרגיע את רוחו הסוערת מקנאה ושנאה.

באמצע עריכת החופה, כאשר כל הקהל עומדים הכן לשמוע ברכות השבע ברכות, והרבנים והמכובדים מפארים ומעטרים את המעמד הגדול, וההתרגשות והשמחה גוברת מרגע לרגע, נדחף הסנדלר הזה ונגש סמוך ונראה אל במת החופה, ובידו נעל קרוע ישן נושן, ובקול רעש גדול מכריז ושואל למעלת כבוד המחותר לתדהמת כל הקהל: "סנדלר נכבד, אולי תואיל להגיד לי אם תוכל לתקן לי את הנעל, וכמה צריך לשלם על זה."

ראש הקהל, שכבר שנים רבות מנסה לשכוח את עברו ולא לזכור את דבר היותו סנדלר לשעבר, כשהוא מקווה שכבר הספיקו הקהל לשכוח מזה, נבהל ונשתומם ונעצר בתדהמה באמצע החופה למשמע שאלתו המוזרות של הסנדלר, כאשר הלה מנסה לביישו ולהזכיר לו את עברו בפני כל הקהל והמחותנים, ובפרט בפני אנשים מעיירות שונות, שכלל לא ידוע להם שראש הקהל היה בעצם סנדלר לשעבר.

הבושות והביזיונות הנוראות היו למעלה מנשוא ראש הקהל, הרגיש שהוא מתבזה ומושפל בצורה נוראה כל כך בפני רבים, פניו התאדמו והתלבנו חליפות מרוב כעס וביזיון, ולא היה מסוגל להרים פניו מגודל הבושה ולא ארך הזמן עד שנפל מתעלף על הבמה המכובדת של החופה, וכמה שניסו לעוררו מעלפוננו לא הצליחו, וראש הקהל שבק חיים לכל חי, לרוב הביזיון והצער שתקפו אותו בפתאומיות כאשר הוא נמצא בשיא כבודו והדרו וגדולתו... כמובן שזמן רב רעש העולם על דבר הסיפור נורא זה עד היכן כמובן יכול להגיע שפלות הנהגתו של בן אדם שאינו יכול להתגבר על מידותיו הרעות והמגוננות, והגה"ק ר' ישראל סלנטר החליט אז שצריך לייסד את תנועת המוסר!

היה ר' נטע מוסיף ואומר, כי אף אם את תנועת המוסר הקימו אכן בשביל הסנדלר הראשון, שע"י שלא עבד על מידותיו הגיע לשפל הנהגה כזאת, אולם את תנועת החסידות הקימו בשביל הסנדלר השני, בשביל הראש הקהל, כי אילו היה לומד חסידות ועוסק בעבודתה, לא היה נבהל, אדרבה היה לוקח את הנעל הקרועה בידו ומתחיל לרקוד עם הנעל ולהודות להלל לשבח להשי"ת על גודל החסד שעשה עמו אשר מאשפות ירים אביון להושיבו עם נדיבים. ובמקום לשמוח ולהודות לד', הוא 'נפגע' על שהלה 'מיעט' קצת מכבודו, וניסה לביישו, בשביל כך צריך ללמוד ולעסוק ב'חסידות'...

ברכת המזון בכוונה (גל' השגחה פרטית)

מספר אברך מירושלים: מאז שנפתח קו השגחה פרטית, התעוררנו, החברותא ואני, לשוחח מדי פעם בענייני אמונה. בערב ראש חודש כסלו נסענו יחדיו למירון, וניצלנו את הדרך לשיחה בענייני אמונה. הוא סיפר לי סיפורים של השגחה פרטית אצלו, אני סיפרתי לו משלי, ויחד הודינו לה' על הכול. וגם ביקשתי. מאוד ביקשתי. סיפרתי לחברי על ההתמודדות שיש לי בענייני פרנסה, כמה אני לחוץ וכמה קשה לי, בפרט עכשיו כשבחסדי השי"ת גם אירסתי את בני, ואיני יודע אנה אני בא.

חברי השתתף עמי והתחיל לדבר אתי על פלאי הסגולה של ספר החינוך – לברך ברכת המזון בכוונה מתוך הכתוב. הוא אמר לי שזה בדוק ומנוסה, אך אני אמרתי לו, שזה כבר כמה שנים שאיני נוטל ידי לסעודה באמצע השבוע.

"מהיום תתחיל לאכול 'המוציא' בכל יום, ותראה ברכה", הוא אמר לי. הסברתי לו שזה בגלל קושי בריאותי שיש לי, אבל הוא לא קיבל את הדברים. "תגיד לרבנית שלך שתאפה לחמניות קטנות, ובכל סעודה תאכל לחמנייה אחת. קבלו על עצמכם שגם אתה וגם אשתך תברכו בכל יום ברכת המזון."

הוא היה נחוש בדעתו. הוא היה בטוח שעל ידי ברכת המזון תבוא ישועתי, וראיתי שבכל מאודו הוא רוצה לעזור לי.

בכל אופן הרעיון נראה לי משונה. קשה לשנות הרגל של שנים. כאשר חזרתי הביתה, בערב ראש חודש, אמרתי לעצמי שמתאים שאלך לכותל המערבי להתפלל ערבית. הצעתי לאשתי לבוא גם כן, וכך הגעתי לרחבת הכותל ונתקלתי בעלון השגחה פרטית של פרשת תולדות.

לקחתי עלון אחד כזה. והנה, מה כתוב בעמוד הראשון, מעשה ביהודי שהתקשה בפרנסה, והחליט להתחזק בסגולה של ספר החינוך, ולברך ברכת המזון בכוונה. הוא מספר שראה שזה כל כך עוזר לו, שהוא רואה חובה לפרסם את הדבר כדי לעזור לכולם.

ראיתי בכך סימן משמים, כי אכן זה מה שהקב"ה רוצה ממני. כבר באותו ערב דיברתי על כך עם רעייתי, והיא נעמדה הכן לאפות את הלחמניות הקטנות בשיעור הדרוש המחייב בברכת המזון.

התחלתי בשגרת סעודות. נוטל ידיים, אוכל ומברך את הקב"ה על כל החסדים והטובות שעושה עמנו תמיד. עוד לפני שאספר לכם עד כמה הסגולה הועילה, אני מוכרח לומר שעצם העניין, יש בו דבר גדול מאוד. לעצור, להתבונן ולהקדיש כמה דקות כדי להודות על הכול, זה דבר נפלא כשלעצמו. החוויה הזו לבדה כבר שווה את המאמץ.

עברו פחות משבועיים, והנה ניגש אלי חבר עשיר. אני יודע שיש לו כסף, אבל מעולם לא קיבלתי ממנו סכומים גדולים. הוא ניגש אלי מעצמו ואמר לי, "אתה עומד לחתן את הבן בעזרת ה', נכון?" - "נכון".

"ובכן, יש לי בשבילך עשרת אלפים שקל. כשתצטרך, תבוא לקחת ממני." השתוממתי והודיתי, אבל אחר כך חשבתי, שמן הסתם לא תצא תועלת מהצעתו הנדיבה, כיוון שבטבעי אני מתבייש לגשת ולבקש צדקה. איני מסוגל לבקש את ה'מגיע לי' בנדיבות לבו של הזולת. אולם למחרת התברר שהחבר חשב על כך. "תקשיב", הוא ניגש אלי ואמר, "אתה לא צריך לבקש את הכסף. קח עכשיו את כל הסכום, ותשמור אותו לענייני הכנסת כלה". וכך הוא מוציא מול עיניי חבילה נכבדת של שטרות כחולים: עשרת אלפים שקלים במזומן.

התרגשתי מאוד. נפעמתי ממש. ראיתי שנפתחו שערי ישועה, והחלטתי לשדרג את הקבלה שקיבלנו על עצמנו. ביום שישי, בזמן שכל הילדים בבית, אספתי את כולם והראיתי להם במוחש, את חבילת השטרות של עשרת אלפי השקלים. סיפרתי לילדי על הנסיעה למירון, על העלון ועל ברכת המזון. שוחחתי מעט באופן כללי על מצבנו הכלכלי, ועל כך שברוך

ה' אנחנו גם עומדים לפני חתונה. ביקשתי מהם שיקבלו על עצמם גם הם, לברך ברכת המזון בכוונה מתוך הכתוב. מובן שלא מקיימים מצוות רק בשביל הסגולות, ועל כן הרחבתי בזכותנו הגדולה להודות לה' על טובו וחסדו, יחד עם זה שזו סגולה לפרנסה בעולם הזה.

ואכן, בשבת קודש הייתה התעוררות גדולה, ובשולחן שבת בירכו כולם מתוך הכתוב כיאה וכיאות.

ההמשך הגיע בעוצמה. הישועות החלו לרדוף אחרינו. אשתי, שעד אז לא עבדה, מצאה עבודה קלילה ונעימה. אמנם לא מדובר בסכום גדול במיוחד, אבל בהחלט בהכנסה שיש בה כדי לסייע. אני עצמי לומד שני סדרים בכולל, ובערב עוסק בעבודה מסוימת, כדי לצאת ידי חובת ההשתדלות. עד אז לא עלה בדעתי לבקש העלאה במשכורת, אבל כשראיתי את השפע היורד אלינו משמים, חשבתי שאולי אפשר לנסות גם את זה. ביקשתי העלאה, וכבר למחרת הודיעו לי שיוסיפו לי סכום יפה בכל חודש.

אחד מהילדים לקח את דברי ברצינות רבה, והוא החל להשקיע באופן מיוחד בברכת המזון. יום אחד נקראו לו הנעליים, באופן שכבר לא היה אפשר ללכת בהן. אמרתי לאשתי שתיקח מאתיים וחמישים שקלים, מתוך סכום כסף שהיה מוכן אצלי כדי להחזיר הלוואה כלשהי, וקיוויתי שבקרוב אוכל להשלים את החסר.

היא הלכה עם בני לחנות נעליים, שם הראו לו נעליים אלה ואחרות, עד שהוא מדד נעל מצוינת במידה המתאימה. "הייתי רוצה את הנעל הזאת בדוגמה אחרת", אמר בני. המוכר הסתכל על הקופסה ואמר לו, "אם תיקח את הנעל הזאת שאתה מודד, תוכל לקבל אותה בחינם."

ברור שעם שכנוע כזה, הוא לקח את הנעליים שמדד. רק שאלה הייתה בפיו, "איך זה יכול להיות? הרי כאן זו חנות, ולא חלוקת חסד."

"פשוט מאוד", אמר המוכר, "היה כאן נער שקנה את הנעליים, והלך אתן ברחוב במשך שעה, עד שהחליט שהן לא טובות לו. הבעיה הייתה שהוא כבר הלך אתן שעה ברחוב, ואנחנו איננו מוכרים נעליים שכבר הלכו בהן. אביו אמר לי שאני אתן אותן בחינם למי שצריך, ולכן סימנתי על הקופסה שהנעליים האלה הן בחינם, והנך מתכבד לקבל אותן אם אתה רוצה."

הוא התכבד, וכך כבר באותו יום החזירה לי אשתי את הכסף, כדי שילך למטרתו הראשונה. ושוב מעשה עם אותו נער נחמד, שגדל והיה צריך חליפה חדשה. ראיתי מודעה גדולה של רשת חנויות ידועה, המודיעה על חמישים אחוזי הנחה. אמרתי לבני, "זאת הזדמנות לקנות לך חליפה במחיר טוב."

רק כאשר הגענו לחנות, גילינו שההנחה של חמישים האחוזים היא בסך הכול על כמה סוגים של מכנסיים, ואילו על חליפות יש הנחה של עשרים אחוז בלבד. בכל זאת, מכיוון שכבר הקדשנו את הזמן, נכנסנו לחנות, והנה אני מבחין בחליפות בודדות שעליהן מצוין מחיר של חמש מאות שקלים. אמרתי לבני, שאלו כמעט חמישים אחוזי הנחה, שהרי מחיר חליפה מגיע לכאלף שקלים.

"תהיה ישועה עוד יותר גדולה", אמר לי הבן, ואכן כשהגענו לקופה התברר שיש הנחה על החליפה, ולמעשה שילמנו עליה 360 ₪ בלבד.

אלו הסיפורים שהתקבצו אצלנו בתקופה הקצרה שמערב ראש חודש כסלו שנה זו, וכולם בעקבות הסגולה הבדוקה של ברכת המזון. כל זאת מלבד ההרגשה הטובה שמרוויחים מברכת המזון, המילים המחזקות שאנחנו אומרים, הבקשות הנפלאות, ועל כולן – הזכות לקיים מצוות עשה דאורייתא בשמחה ובטוב לבב.

הארנק שחזר (ברכת דוד)

סיפר מר אביגדור אהרונסון הי"ו מבית שמש :

הדבר קרה באחד מימי שישי. סיימתי את תפילת השחרית בבית הכנסת והתכוונתי לצאת למרכז המסחרי כדי לערוך קניות לשבת. בעודי בבית הכנסת נזכרתי כי אתמול אצלו לי כל המזומנים ולמעשה אין לי כסף לקניות ... הבטתי סביבי לבקשת הלוואה. הבית כנסת היה בסגנון 'שטיבלאך' מניינים רבים מתפללים זה אחר זה ורוב המתפללים אינם מכירים איש את רעהו בשם.

עיני נחו על אחד המתפללים הקבועים במניין שבו גם אני מתפלל, האיש לא היה ידוע כבעל אמצעים. להיפך, אדם שעובד קשה לפרנסתו, אולם היה נראה כאדם טוב לב. החלטתי לנסות, בעדינות ביקשתי ממנו הלוואה מכובדת כדי שאוכל לבצע את הקניות הרבות לשבת והבטחתי לו להשיב את ההלוואה כבר ביום ראשון הקרוב. האיש הופתע מאוד לשמוע את הסכום הגדול שאני מבקש והתלבט כמה רגעים. הבנתי אותו מפני שאין הוא מכיר אותי כמעט מלבד הפגישות שלנו בתפילות ... ואז הוא פתח את ארנקו והוציא בדיוק את הסכום שבקשתי. ומיד כתבתי את שמי על פתק שאני מאשר בזאת שקבלתי הלוואה בסך הנקוב ביום פלוני, ואני מתחייב להחזיר ביום ראשון הקרוב וחתמתי בשמי המלא.

יצאתי לקניות בהרגשת הקלה עצומה ונכנסתי לשבת בהרגשה מרוממת. ביום ראשון בבוקר הלכתי להתפלל. מיד שנכנסתי נגשתי אליו והשבתי לו את ההלוואה. בראותו אותי צהלו פניו ובשמחה גדולה קרא "ברך ה'! יישר כוחך! תודה רבה!" בקשתי ממנו שישב לי את שטר ההלוואה שכתבתי, אך הוא התנצל ואמר שאינו ברשותו. וביקש ממני לשבת והחל לספר לי: "ביום שישי האחרון נסעתי בתחבורה ציבורית לשבות את השבת בעיר אחרת. בהגיעי למקום התברר לי שאיבדתי את הארנק באוטובוס. בדרך כלל איני משתמש בשיקים ובכרטיסי אשראי, והכסף המזומן בארנק הוא כל כספי שמשמש אותי למשך כל החודש. האבדה גרמה לי צער רב, שכן בכסף הרב שבארנק הייתי אמור לשלם היום, יום ראשון, תשלומים דחופים ולקנות מצרכים חיוניים ועתה נותרתי מול שוקת שבורה.

מרגע גילוי האובדן, ניסיתי לאתר בחברת האוטובוסים ואף שאלתי נהגים, אך אין איש יודע מאומה. מרוב הצער שכחתי שהלוויתי לך סכום נכבד. ועתה, לשמחתי, בזכות ההלוואה שהלוויתי לך ביום שישי, נותר כסף זה לפליטה ואני יכול לשלם את התשלומים "חייכנו איש אל רעהו והזכרנו את הפתגם, כי כל מה שהאדם עושה, עושה לעצמו. לבקשתי, הוציא פתק וכתב שמאשר קבלת החזר ההלוואה ונפרדנו בשמחה. אולם הסיפור עדיין לא נשלם.

בצהרי אותו היום צלצל הטלפון בביתי. מעברו השני של הקו נשמע יהודי לא מוכר לי, שהודיע לי כי מצא ארנק באוטובוס. והזהרה בשמו ושאל אם אני יודע ומכיר את בעל האבדה... התברר כי לאחר שמצא את הארנק חיפש בתוכו מסמך כלשהו שיזהה את בעליו, אך מלבד שטרות כסף רבים לא היה בו שום סימן או מסמך מזהה. לבסוף הבחין בפתק התחוב באחד מכיסי הארנק ובו צוין שמי, החתום על אישור ההלוואה שלוותי. המוצא סיפר לי שהוא טרח לחפש בספרי הטלפונים את השם המופיע בפתק עד שהגיע אלי... השבתי לו שאכן אני מכיר את בעל הארנק ותיארת לי לו את הצער הרב שהיה לי בראותי אותו באותו בוקר יום ראשון ועל האושר הרב שדבר המציאה יסב לו. התמלאתי בשמחה רבה בשביל המלווה, כשזכיתי לראות במו-עיניי כי בזכות גמילות החסד שעשה עמי חזר אליו ארנקו עם כל כספו בשלמות!

בראשי הדהדו דברי חכמים שאמרו: 'יותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל-הבית'. רציתי מאוד להודיע לאיש על הבשורה הטובה כדי לחסוך ממנו שעות של עוגמת נפש עד שנפגש למחרת בבית-הכנסת, אולם לא ידעתי את שמו... פתאום נזכרתי שהוא חתם את שמו על פתק ההחזר. חיפשתי בספר הטלפונים, עד שהשגתי אותו וסיפרתי לו על המציאה. מיד תיאמתי פגישה בינו ובין המוצא, והארנק הושב לידו לשמחתו. שלושתנו היינו שמחים ויצאנו מחוזקים ומודים לה"ת ברך על השגחתו העליונה.

החמור בבית הרב [ומתוק האור - שבת]

מובא בספר "לכבוד שבת": מתוך פרישותו היתרה, נזהר היה רבי עמרם בלוי זצ"ל מלדבר על בהמות וחיות טמאות. כל חיה ובהמה שאסורות באכילה - מוקצות היו לשיחת חולין שלו. כל שכן שלא היה לו מעולם כל מגע עם בעל חיים טמא, פרט לפרדות ולחמורים שהעלו אותו ואת נפשות ביתו מיפו לירושלים בעלותו לארץ ישראל. למרות הקפדתו זו, נאלץ פעם לארח בביתו בהמה טמאה במשך שבת שלמה, ולטפל בה בצורה מיוחדת ומוזרה במקצת...

בערב שבת אחד בין השמשות, הציץ הרב בלוי מבעד לחלון ביתו אשר בשכונת 'אבן ישראל' על דרך יפו, וראה רוכל יהודי שב עם חמורו מהכפרים בדרכו אל העיר העתיקה. הרב בלוי ידע כי לא תספיק השעה לרוכל כדי להגיע לשער העיר לפני כניסת השבת, והיישוב מחוץ לחומה עדיין היה דליל מאוד. מיהר הרב הישיש לקראתו, והזהירו לבל

ימשיך לחמר אחר בהמתו, כי עוד מעט נכנסת השבת". אך מה אעשה?" שאל הרוכל, "ביתי ממוקם ברובע היהודי בעיר העתיקה, ומה אעשה עם חמורי?" הרהר הרב רגע קט והשיב: "את החמור תשאיר אצלי עד יום ראשון." חייך הרוכל ושאל: "וכי יש לכבודו מקום עבור החמור? ויודע הוא לטפל בחמורים?" נענה הרב ואמר מעט ברתחה: "בחמורים אין אני יודע לטפל, אבל כרב בישראל לשעבר, יודע אני היטב לטפל ביהודים... אני אומר לך: חילול שבת יש בדבר, ואתה משיבני דברים בטלים!" תוך כדי דיבור נטל הרב את הרתמה והוליד את החמור לתוך חצרו. הוא פינה את אחד מחדרי השירות, הכניס את החמור לתוכו, ומיהר להשיג משכניו שְׁעוּרִים ושאר מאכלי בהמה, כדי להכין צידה לאורחו המוזר.

באותו ליל שבת ישב הרב הישיש עד שעת לילה מאוחרת, למד ושינן את הסימנים ש"ח ושכ"ד של 'אורח חיים', למען לא ייכשל חס וחלילה באיזה חטא של חילול שבת בטיפולו בחמור. כשהשכים בבוקר, כדרכו, לתפילת ותיקין, הקדים לתת אוכל לחמור לפני שטעם בעצמו מהחמין, כדי לקיים (דברים יא, טו): וְנָתַתִּי עֶשֶׂב בְּשֶׁדֶךְ לַבְּהֶמְתְּךָ - וְאִכְלָתָּ וְשִׁבְעָתָּ - קדם "לַבְּהֶמְתְּךָ", ואחר כך "וְאִכְלָתָּ וְשִׁבְעָתָּ". לאחר ששתה את כוס חמין שלו, הלך והשקה את החמור, לקיים (במדבר כ, ח): וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִיָּרָם - קודם העדה, ואחר כך בעירים. וכך היה טרוד כל אותה שבת במילי דאורייתא הנוגעים למאכל ומשקה החמור, הן שהתורה חסה על ממון ישראל, הן משום צער בעלי חיים מהתורה, הן משום שמירת פיקדון של חברו, והן משום שביתת בהמה ואיסורי שבת התלויים בה.

ביום ראשון, כשחזר הרוכל כדי לקחת את בהמתו, התחיל לבחון אותו בגופי הלכות שבת לטיפול בבהמה, אך הרוכל הפתיע אותו בהשיבו תשובות עפ"י הדין, כפי שלימדוהו חכמי עדתו. שמח הרב ואמר: אשריך, עיר הקודש, שאפילו חמרים שבך יודעי תורה הם! וקרא על הרוכל "רַבֵּי אֶתְנֹת צָחוֹרֹת, יִשְׁבִּי עַל מִדִּין" (שופטים ה, י). מה טעם רוכבי אתונות צחורות - ? שהם יושבי על מדין.

המבחן בחומש (ע"פ טיב המעשיות, הובא בגיליון 'דרישה וחקירה')

שח הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א:

סיפר לי כבוד אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל מעשה נפלא, שהיה הוא בעצמו נוכח בשעת מעשה:

בימי בחרותו עלה פעם עם קבוצה נבחרת של בחורים תלמידי חכמים מחבריו אל ביתו של מרן הראב"ד, הגאון הצדיק רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל – בעל מחבר ספר "לפלגות ראובן", כדי להבחן בפניו על כל מסכתות בבא מציעא, גטין, קדושין, גפ"ת, ג'מרא, פ"שט (רש"י), תוספות, ישר והפוך.

הבחורים הללו התייצבו למבחן הקשה לאחר שינון וחזרה פעמים רבות; חדשים שלמים בטרם המבחן הם הדירו שינה מעיניהם עד שהיה תלמודם שנון ושגור בפייהם, כהגדרת

רבותינו ז"ל (קידושין ל, א) "ושננתם" (דברים ו', ז'), שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמר לו מיד.

ברם, בחור אחד בקבוצה היה מהחלשים בישיבה, שנטפל לאותה חבורה נבחרת של העילויים בעצה מתוחכמת של רבותיו, כדי לרוממו ולעודדו ולתת לו את התחושה שאף הוא נמנה עם המצוינים המתייצבים למבחן המיוחד אצל הרב, על אף שרמת ידיעותיו ושליטתו בחומר הנלמד היו חלשות ביותר, בלשון המעטה. אמנם חומש רש"י ידע הבחור טוב מאוד. הגאון קיבל על כך עדכון מבעוד מועד מפי ר"מ הישיבה, והיה מוכן לכך שאת בחור פלוני צריך לבחון בצורה שונה.

משנכנסה הקבוצה קיבלם הרב בסבר פנים יפות, והחל בוחן אותם במסכתות לימודיהם לאורך ולרוחב בשנינות ובחריפות, והיה שבע רצון מרמת ידיעותיהם ובקיאותם המופלגת בכל מכמני הסוגיות היטב.

בהגיעו אל אותו בחור, התייחס אליו בטבעיות בדיוק כמו לשאר הבחורים, אבל בחכמתו הגדולה המציא עצה על אתר: לבחנו בשאלה קלה, שהציגה כחמורה וכקשה.

היה זה במסכת בבא מציעא פרק המפקיד, בסוגיית הגמרא (דף ל"ט ע"א) הדנה בפירוש הפסוק שבפרשת משפטים (כג, יא) "וְהַשְׁבִּיעַת תִּשְׁמָטָנָה וְנִטְשָׁתָה".

שתי התיבות הללו, "תשמטנה ונטשתה" – פנה הרב בשאלתו לאותו בחור – "הנן נדירות בש"ס. רק שלוש פעמים כתוב זאת בש"ס (סוכה דף מ"ד ע"ב, מו"ק דף ג' ע"א, ב"מ דף ל"ט ע"א), אולי תוכל בחכמתך ובמיטב ידיעתך, לפרש לי אותן?"

הייתה זו לכאורה שאלה קלה, אבל הנימה והצורה בה הציג הרב את השאלה הקשה הזו, על המלים הנדירות בלשון הש"ס – עשו רושם של שאלה רבת חשיבות. הבחור, שהיה נתון כל העת במתח אדיר לנוכח בקיאותם המופלאה של חבריו לספסל הלימודים ותשובותיהם הקולעות, שמח מאד לשמוע את השאלה שנבחרה עבורו, בדיוק פסוק מחומש, שהוא יודע היטב.

פניו אורו, הוא נעמד על מקומו, והסביר היטב את כוונת הכתוב "תשמטנה ונטשתה", כפי שרש"י בחומש מסביר ב' פירושים: "תשמטנה" – מעבודה, "ונטשתה" – מאכילה, אחר זמן הביעור. דבר אחר: "תשמטנה" – מעבודה גמורה כגון חרישה וזריעה, "ונטשתה" – מלזבל ומלקשקש (עכ"ל רש"י בחומש).

כששמע הרב את תשובתו הבהירה של הבחור, הראה לו פנים שמחות מאד. "זייער גוט" (טוב מאד), אמר בחיבה גלויה ושופעת, "זה מוכיח שידוע אתה מצוין, משום שאלו הן מלים נדירות מאד, שלא מופיעות הרבה, ואם הוכחת ידיעתך באלו המלים, בוודאי יודע אתה היטב גם את השאר."

כשהסתיים המבחן הארוך וניגשו הבחורים לקבל את תעודותיהם מידי הרב, כתב לו הרב לאותו בחור תעודה יפה ומעודדת, וכך שמח לבו בהרגשה מרוממת ביותר, שהנה יצא מהמבחן הגדול אצל הראב"ד כשווה בין כולם, והוכיח לעצמו שגם הוא הצליח, גם הוא עבר את המבחן, ממש כמו כולם.

מעמד המבחן הגדול הזה נחרט עמוק בלבו, ונסך בו עידוד רב. כבר כמה שנים שהוא מתהלך במין "יאווש" פנימי, רחמנא ליצלן. תדמיתו בעיני עצמו הייתה שלילית וירודה, כמי שאף פעם לא יכול להצליח. בסתרי לבו אפילו תכנן לעזוב את הלמודים בקרוב, ברם, בעקבות אותו מעמד, לאחר שנוכח לדעת שגם הוא יכול ויודע כמו כולם – שינה את תכניותיו, וניגש אל הלימודים ביגיעה יתירה ועמל קשה, מתוך תקווה איתנה להתעלות בלימודיו.

בסופו של דבר, בעקבות החיזוק העצום שקיבל אותו בחור בבית הרב, וסיפוקו מה'תעודה' המפוארת שנתלתה במסגרת הדורה בסלון ביתו – השקיע עצמו כל כולו בתורה הקדושה, עד שברבות הימים נהפך לתלמיד חכם גדול.

והסרתי מחלה מקרבך (כג, כה) [מתוך 'להאיר' על סידור התפילה]

סיפר הרה"ג רבי יחיאל מיכל צוקר שליט"א:

אבי מורי שליט"א, יהודי יקר, סובל כבר שנים מאסטמה קשה, 'ישלח ה' דברו וירפאהו'. כידוע, האויב הגדול ביותר לאסטמה הוא האבק. אמי שתחי' עוברת בכל יום בסמרטוט על הריהוט הישן שבבית כדי שלא יהיה שם אבק ח"ו. בנוסף, הצורך החשוב ביותר הוא אויר נקי. בסמיכות לבית הורי היה מצרך - הנדיר בבני ברק - שטח פתוח... היה זה שטח שלא ניתן לבנות בו בנין מגורים כיון שהוא מהווה מעין 'מובלעת' בין הבניינים, כך נותר השטח ריק ונקי.

ביום מן הימים הקצתה עיריית בני ברק את המגרש עבור בניית תלמוד התורה 'באר יהושע'. התושבים ידעו, שכשיבנה הבניין יחסם כל האוויר שהיה להם עד כה ורעש של מאות ילדים - בלע"ה - ישמע בכל שעות היום. בד בבד, השביל המוביל לת"ת יבנה כשני מטרים מתחת לחלון בית הורי, והאבק שיעלה ממאות הילדים אמור לכסות את הבית בכל יום...

אחד השכנים, שלא זכה לאהבת תורה יתירה, החל להחתים את תושבי השכונה נגד הקמת התלמוד תורה. ברור היה לו, שאבי שליט"א יהיה המתנגד הגדול ביותר, כי בשבילו זה יותר מספק פיקוח נפש...! משבא אל אבי, פתח לו אבי את ה'מוסף שבת קודש' של 'יתד נאמן' שמספר שבועות קודם לכן התפרסם בו סיפור ש'תפס' את אבי מאד והוא החליט לשומרו. סופר שם, שברחבי אירופה התפשטה מגיפה קשה. המגיפה עמדה להגיע לוואלוז'ין, ובאו וסיפרו זאת למרן הגר"ח מוואלוז'ין. הגר"ח הורה שכשתתקרב המגיפה יותר יאמרו לו, וכך היה. הגיע היום והמגיפה קרבה מאד. הלכו ואמרו זאת להגר"ח. הוציא הגר"ח את תלמידי הישיבה לרחוב עם סטנדרים וגמרות, ובכל כמה עשרות מטרים העמיד שני בחורים שישבו ולמדו בחברותא, וכך הקיף את כל וואלוז'ין. המגפה הלכה והתקרבה, ונעצרה בוואלוז'ין. !!! פנה אבי שליט"א לשכן ואמר: "אם רוצה אני חיים ארוכים - אין לי דבר גדול יותר מתלמוד תורה מתחת לאפי, זו השמירה הטובה ביותר! אדרבה! - אם יחסרו חדרים לכיתות כדאי שיבנו אותם בתוך החצר שלנו ממש, וכך תהיה

השמירה טובה יותר!, ואם על ירידת מחירי הדירות אתה מדבר, הלא חז"ל הבטיחו ש'תיכף לת"ח ברכה".! ובאמת, זכה אבי לעמוד בראש הוועד שפעל שלא יאונה לתלמוד תורה כל רע. ומעיד אני בזאת, שמאז הוקם הת"ת, אבי מורי שליט"א סובל הרבה פחות ממחלת האסטמה, ברוך ה'. ולא רק זאת - באותה תקופה רכש לשני ילדיו דירות, ועדיין רבצו עליו חובות מחתונות קודמות, ובתוך מספר שנים מועט, אף על פי שעזב את העבודה, חיסל את כל חובותיו!!!.

יגל – אש ("בן יהודע" חולין פד)

סיפר רבנו ה"בן איש חי": מעשה בחסיד אחד שיצא לשוק לקנות בד משי לו ולאשתו. קנה שני בדים, שווים בצבעם, אלא שאחד מעולה באיכות, נראה מרהיב והשני היה בד פשוט. נתן את הבד המעולה לחייט, שיתפור לו ממנו בגד לשבת, ואת הבד הפשוט נתן לאשתו, שתתפור בגד לעצמה.

ערב שבת, החייט הביא לחסיד את הבגד. בירך שהחיינו, לבשו והלך שמח וטוב לב לבית הכנסת. האישה שהייתה עסוקה בהכנות לשבת, לא ראתה את בעלה עם בגדו החדש. לבשה את הבגד החדש שלה והדליקה נרות שבת. בבוא בעלה מבית הכנסת, ראתה את בגדו משובח על שלה כפליים. הדבר חרה לה מאוד. שאלה אותו: "הקישוט נאה לאיש או לאשה...?" השיבה: "לאשה". ותאמר: "אם כן, למה לקחת לך את הבד המשובח להתקשט, ולי, אשתך הבאת בד פשוט"? אמר לה החסיד: "לא לכבודי עשיתי זאת, אני רציתי לכבד את השבת, כי זה הבגד של שבת הוא". אמרה לו "אף על פי כן, הקישוט ראוי לי ולא לך?" נהיה ויכוח דברים ביניהם עד השינה.

בחלומו ראה החסיד נייר ועליו כתוב "יגל" ומתחתיו רשום "אש"! וייקץ משנתו ותיפעם רוחו, כי אמר תיבת "יגל" היא סימן טוב לשמחה וגילה. מאידך גיסא תיבת "אש" באה לרמז על דין ועלול להצטער ממנה. הלך אצל הרב לפתור חלומו. ושאלהו, אם היה לו בזה הלילה ריב עם בני ביתו. ויאמר: "לאו, רק ויכוח דברים היה ביני לבין אשתי..." ויספר לו את מה שהיה ביניהם. הבין הרב פתרון החלום. ואמר לו: "מן השמים הראו לך שהאמת עם אשתך. היית צריך לתת לה את הבד המשובח. תיבת 'יגל' היא ראשי תיבות 'לא ילבש גבר', ותיבת 'אש' היא ראשי תיבות 'שמלת אשה'. הגידו לך – זה הבגד אשר לבשת ראוי שתהיה שמלת אישה ואתה הגבר לבשת שמלת הראויה לה. והראו דבר זה בראשי תיבות למפרע, להורות לך שהלכת בדרך הפוכה!" נמצאנו למדים, אם האדם קונה לו ולאשתו בגדים, שיכבד את אשתו בבגד החשוב והוא ייקח את הגרוע."!